

Հետազոտական աշխատանք

<p>Կազմակերպության տվյալներ</p> <ul style="list-style-type: none"> • Անվանում, հասցե • Տնօրեն • Էլ.հասցե • Հեռախոս 	<p>«Մասնակցային դպրոց» կ Վահրամ Սողոմոնյան masnakcayindrobn@yandex.ru +3749358</p>
<p>Հետազոտության թեմա/վերնագիր</p> <ul style="list-style-type: none"> • Հետազոտության թեմա 	<p>ՍՈՎՈՐՈՂՆԵՐԻ ՄՈՏ ՔԵՆԱԴԱՏԱԿԱՆ ՄԱՍԻՆ ԿՈՂՄԵՆՈՐՈՇՈՒՄԵՐԻ ԶԵՎԱՎՈՐՈՒՄԻ ԴԱՍԱԺԱՄԵՐԻՆ ԱՎՍԵՐԿԱՆ</p>
<p>Ուսուցչի տվյալներ</p> <ul style="list-style-type: none"> • Անուն, ազգանուն, հայրանուն • Մասնագիտություն • Հեռախոս • Էլ.հասցե • Դասավանդվող առարկաներ • Դասարաններ 	<p>ՄԱՆՈՒԿՅԱՆ ՓԱՅԼԱՆՈՒԹՅԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆ 0917786 ՖԻԶԻԿԱՅԻ ՈՒՍՈՒՄԻ nargug73@yandex.ru ՖԻԶԻԿԱՅԻ 10-12-րդ ավագ դպրոց</p>
<p>Ուսումնական հաստատության տվյալներ</p> <ul style="list-style-type: none"> • Անվանումը, հասցե • Հեռախոս • Էլ.հասցե (տնօրենության) • Webկայքի հասցե 	<p>ՀՀ Արարատի մարզի Վեդիի ավագ դպրոց ՊՈԱԿ 0234-2-30 vedi3@yandex.ru ՀՀ Արարատի մարզի Բ.Ա.Ս.Ս.Ս.</p>

<p>Նպատակը և հետազոտական հարցը</p>	<p>Նպատակը՝ ուսումնասիրել և մեակել ֆիզիկայի դասաժամերին այլընտրանքային մեթոդները՝ կրտսեր դպրոցականի ֆենադատական մտածողության ձևավորման համար:</p> <p>Հարց՝ Ինչ մեթոդներով և հնարներով ձևավորել սովորողների մտաֆենադատական մտածողությունը և արժեքային կողմնորոշումները ֆիզիկա առարկայի դասաժամերին Վեդիի ավագ դպրոցի օրինակով:</p>
<p>Ո՞ր առանցքային կոմպետենցիային/կարող ունակությանն է ուղղված նպատակի ուսումնասիրությունը</p>	<ul style="list-style-type: none"> ☒ մաթեմատիկական և գիտատեխնիկական կարողունակություն, ☒ սովորել սովորելու կարողունակություն,
<p>Հետազոտության թիրախային խումբը և շրջանակը /քանակ, սեռային բաշխում/</p>	<p>Թիրախային խումբը ավագ դպրոցի 10-րդ դասարանցիներն են:</p> <p>Մասնակցել է 25 աշակերտ, 15 աղջիկ և 10 տղա:</p>

<p>Օգտագործված հետազոտական մեթոդները, գործիքները (օրինակ՝ քանական հետազոտություն՝ հարցաթերթիկի միջոցով, որակական հետազոտություն՝ խորհրդակցական հարցազրույցի միջոցով և այլն)</p>	<p>Մեղիա գործիքներ, դասագրքեր, բնագիր, տեսաֆիլմեր, օժանդակ գրականություն, կիրառվել է ֆանակական մեթոդ, հարցաթերթիկ:</p>
<p>Հետազոտության իրականացման ժամանակահատվածը</p>	<p>1.08.2023-10.09.2023</p>

Գրականության ակնարկ

- Մեջբերումներ արդեն արված հետազոտություններից,
- Մեջբերումներ գրականությանից, տեղեկության վստահելի աղբյուրներից:

Պարտադիր է կատարել հոլմաղբյուրին

Հագեթանությունը չառանձնառում է գործունեության տեսակի և գործնական տեսակ. Վ.Զինչենկոն և Բ.Մեջբերյակովն իրենց աշխատություններում գրում են. «Մտածողությունը բաժանվում է տեսականի և գործնականի: Իր հերթին, տեսականը կարող է ինել կոնցեպտուալ և փոխաբերական, իսկ գործնականը՝ տեսողական - փոխաբերական և տեսողական - արդյունավետ» [30, էջ 23-25]:

1. Широкова, Н. П. Ра виваем критическое мышление через чтение и ис мо /Н.П. Широкова, И. Ю. Кочешкова. – Барнаул: АлтГПУ, 2015.

Հետազոտությանը նրա ցիբը

Գլուխ 1

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆԻ ՔՆՆԱԴԱՏԱԿԱՆ ՄՏԱԾՈՂՈՒԹՅԱՆ

ՁեՎԱՎՈՐՄԱՆ ՏԵՍԱԿԱՆ ՀԻՄՈՒՆՔՆԵՐ

1.1. «Քննադատական մտածողության» հայեցակարգի էությունը

Մտածողությունը մտավոր գործընթացների ամբողջություն է, որոնք ընկած

է հաղորդական հիմքում: Մտածողության արդյունքը միտք է: Ժամանակ

ակակիցփիլիսոփաները մտածողությունն անվանում են մարդու գլխավոր ասեփականություն: Մտածողության և հանաչողության այլ հոգեբանական գործընթացներին չլստարբերությունն այն է, որ մտածողությունը փոխկապակցված է այնպիսի անհատի փոփոխության հետ, որ տեղ գտնվում է մարդը: Մտածել նույն ժամանակ յոթը փիլիսոփաներ:

Մտածողության առանձնահատկությունն էրբապակցած են այնպիսի անհատից, ինչպիսիք են՝ խնդիրները ու ծումը անուղղակի և անապահով, իրականության ընդհանրացված արտացոլումը, իրականության էական կապերի և հատկությունները իրավիճակի արտացոլումը. մտածողության հիմնական առանձնահատկությունն այն է, որ մտածողությունը անհատի խորեն կապված է խոսքի հետ:

Հոգեբանության մեջ առանձնաբերական գործունեության տեսական և գործնական տեսակ. Վ.Ջինչենկոն և Բ.Մեչերյակովն իրենց աշխատություններում գրում են. «Մտածողությունը բաժանվում է տեսականի և գործնականի: Իր հերթին, տեսականը կարող է ինքնուրույն կոնցեպտուալ և փոխաբերական, իսկ գործնականը՝ տեսողական և փոխաբերական և տեսողական-արդյունավետ» [30, էջ 23-25]:

Ի. Վ. Դուբրովինսկուն է, որ մտածողությունը կարող է տալ հարցերի պատասխաններ, որոնք հնարավոր չէ լուծել ուղղակի, զգացմունքային արտացոլման միջոցով: Մտածողության շնորհիվ անհատը հիշում և գիտակցաբար կողմնորոշվում է հասարակության մեջ՝ օգտագործելով նախկինում ձեռք բերած ընդհանրացումները որպես չափանիշներ:

Սոցիալական հասարակության մեջ մարդու հանաչողությունը կապվում է ընկալումներից, այնուհետև սահուն անցում է մտածողության: Մտածողության գործառույթն է ընդլայնել գիտելիքները իսկ համայնությունը գաղափարների և արժեքների միջոցով:

Մտածողության խնդիրն է բացահայտել իրական կախվածություն

ններին ուղղված բովանդակալից կապերը: Մտածողությունը գործում է հասկացություններին հետևողականորեն և մեծ մասով ընդհանրացման, պահանջարկի, եզրակացության գործառնություններ [12, էջ 52]:

Ռ.Ս. Նեմովը ենթադրում է իրականությանը ընդհանուր և մտածողական հասկացում, մտավոր գործունեության տեսակ՝ առարկաների և երևույթների էությունը, նրանց միջև բնական կապերը հանաչելում էջ [36, էջ 121]:

Մտածելը մեկնաբանում մտավոր գործընթացն է, որը բնորոշ է միայն մարդուն:

Գիտելիքի երկու մակարդակ կա՝

- էմպիրիկ (զգացմունքի և ընկալման միջոցով) .
- Ռացիոնալ (մտածողության օգնությամբ) [19, էջ 140].
- Երկու մակարդակներն էլ փոխկապակցված են, և առանց դրանց չեն կարող գոյություն ունենալ:

Մեյլսերը առանձնացնում է խնդիրը, առաջադրանքը, խնդիրը ծելու գործառնությունը: Խնդիրը ծումը մարդկանց տալիս է նոր հույզեր, զգացմունքներ, սովորություններ և նոր գիտելիքներ: Շատ որոշումներ հաճախ աշխատատար են, օրինակ՝ գործունեություն, որը պահանջում է հատկապես կարևոր ուժադրություն և համբերություն:

«Քննադատական» բառը (ֆննդ, ֆննության ենթակող) իր մեջ գնահատողական բաղադրիչ է պարունակում:

Քննադատական մտածողությունը ապացուցում էրի համակարգ, որը կիրառվում է իրերի և իրադարձությունների վերլուծության համար՝ տալով իմնավորված եզրակացություններ, և ստեղծում է իմնավորված գնահատականներ, մեկնաբանություններ տալու հնարավորություն, ինչպես նաև իրավիճակի և խնդրի համապատասխան ճշգրտորեն կիրառել ստացված արդյունքները [1, էջ 21]:

Քննադատական մտածողությունը մտածողության այն տեսակն է, երբ

մարդը հարցականի տակ է դնում ստացվող տեղեկության իմաստի ու յուրընդմիջման հավաստի և անհամոզմունքները [2, էջ 55]:

Իսկ է.Ի. Ֆեդոտովսկայան ներկայացնում է հետևյալ մտավոր գործողությունները ֆննդատական մտածողության մեխանիզմի մեջ, որոնք որոշում են պատճառաբանության և վաստակների գործընթացը՝ նպատակ դնել, խնդիրը բացահայտել, հետևանքները կանխատեսել, այլընտրանքային տեսակետները ներդրումներ կամ մերժել: Այն ներառում է ստանդարտ ինտելեկտուալ հմտությունների իրառելու կարողություն՝ բարդ և ոչ միանշանակ իրավիճակներն ու խնդիրները վերլուծելու և գնահատելու համար [36, էջ 121]:

Հստակեցված մտածող Տ.Ֆ.Նոել - Ցիգուլսկայայի՝ ֆննդատական մտածողությունը ռեֆլեկսային բնույթ ունի և կապված է հաղորդակցության, անձի ինտելեկտուալ բնույթի հետ: Այն ներհանրապես կապված է ոչ միայն հանաչողական, այլև մոտիվացիոն ոլորտի, ինֆրագիտակցության հետ:

Երբ մենք փոխկապակցված ենք նյութական աշխարհի երևույթների հետ, սովորական մտածողությունը կարող է բավարարվել [29, էջ 45]:

Դ. Կլաստերը կարծում է, որ ֆննդատական մտածողությունը սոցիալական և անկախ մտածողություն է: Տեղեկատվությունը ֆննդատական մտածողության էական է, ոչ թե վերջնական կետը: Քննադատական մտածողությունը սկսվում է հարցեր առկա կարողությունից՝ այս կերպ պարզաբանելով այն խնդիրները, որոնք մարդը փորձում էլուծել [23, էջ 214]:

Քննադատական մտածողությունը գաղափարների և տեղեկատվության հետախոյզություն է, այն որոշակի հենակետ է: Պահանջվում են հմտություններ՝ դրան տիրապետելու, բայց նաև ֆննդատաբար գնահատելու, ըմբռնելու, կիրառելու համար: Ստանալով նոր գիտելիքներ՝ աշակերտը պետք է սովորի իտար կել դրան ֆտարբեր տեսանկյուններից, եզրակացություններ անհրաժեշտ և հարմարության մասին: Ստացված

տեղեկատվությունը պետք է կիրառվի դասարանում, որտեղ աշակերտը պետք է հասկանա, որ ուսուցումը շատ կապված է իր անձի և հետաքրքրությունների, այլ ոչ թե ուսուցչի առաջադրանքների հետ [27, էջ 94]:

Դ. Հալ պերք քննադատական մտածողությունը դիտարկում է որպես հան աչողական տեսիլիկայի կամ ազնվարարության օգտագործում, որոնք ունենցան կալիվերջնական արդյունքի հասնելու մեծ հավանականություն: Այս հայեցակարգը բնութագրում է մտածողությունը որպես մի քանի բնույթ, որը աչքի է ընկնում վերահսկելի ինքնամբ, վավերականության բնական տակալացություն բնութագրող առարկայի օգտագործվում է խնդիրները ուժեղիս, եզրակացություններ ձևակերպելիս, հավանական գնահատման և որոշումներ ընդունելիս: Այնուամենայնիվ, աշակերտը օգտագործում է հմտություններ, որոնք հիմնավորված են և արդյունավետ կոնկրետ իրավիճակի և լուծվող խնդրի տեսակի համար:

Այս հեղինակը նշում է, որ քննադատական մտածողությունը պահանջում է արամբանական եզրակացությունների կառուցում, փոխկապակցված արամբանական մոդելների ստեղծում և տեղեկացված որոշումների ընդունում՝ որևէ դատողության մերժելու, դրա հետ համաձայնելու կամ դրա քննարկումը որոշ ժամանակով հետաձգելու վերաբերյալ [19, էջ 132-133]:

Վերոնշյալ սահմանումները վերաբերում են մտավոր գործունեությանը, որն ուղղված է որոշակի խնդիրներ լուծմանը:

Մանկավարժության մեջ կան մեծ թվով սահմանումներ, որոնցում մենք կարող ենք գտնել և հասնել մտածողության բնութագրական հատկությունները: Դա բացմտածողություն է, որը բարգաճում է նոր տեղեկատվությունը հին տեղեկատվության վրա դնելով:

Քննադատական մտածողությունն օգնում է աշակերտին ընկղմվել զարգացող տեսիլ ու գիտելիքի աշխարհում՝

արժեքավոր տեղեկատվությունը կարևորելու և դրա ընտրության պատճառաբանության ունակության [9, էջ 55]: Ինչպես նույն Ա. Պ. Կորոչենսկին՝ «Քննադատությունը չի սահմանափակվում միտոզականությամբ, դրա բացասական և անցողիկ բացահայտմամբ [35, էջ 41]: Քննադատաբար ստաժելու համար սովորողը պետք է կարողանա և փական կարծիք արտահայտել:

Դասարանում քննադատական մտածողությունը զարգացնող ուսուցիչը առաջարկում է վերլուծել, տարբեր դատողություններ անել, տեսակետներ առաջարկել կոնկրետ խնդրի վերաբերյալ: Ուսուցիչը որոշակի պայմաններ է ստեղծում աշակերտներին համար՝ արտահայտելու սեփական կարծիքը մեծ ազդեցություն էնդարձնում կարծիքներ խորհրդունակ տվյալի սահմանում համարանկրաժեշտ որակներին զարգացնանը՝ հանդուրժողականություն հասակակիցներին և սելու կարողություն, պատասխանատվություն և սեփական տեսակետի համար [23, էջ 214]:

Ջ. Գոնեթն կարծում է, որ գլխավորը աշակերտին օգնելն է դառնալու ինքնուրույն մտածողությամբ հասարակության ազատ, հանդուրժող անդամ [16, էջ 33]:

Է. Բինկերի բազմաթիվ գիտական աշխատությունները վերլուծելուց հետո Մարտինը, Ռ. Փոլը և Կ. Էդամսը նշառանձնազրիք քննադատական մտածողության հիմնական տեսակները՝

Աֆեկտիվ:

- մտածողության անկաշակ անդությունը.
- զգացմունքներին համոզմունքներին փոխարաբերությունները.
- հապեղադատողություններին զգեթմնալը.
- հայտարարություններին,
եզրակացություններին,
համոզմունքներին հստակությունը,
- ընթերցանության ֆննադատական

նմիջավայրի ապահովում, սովորողների տարիքային և անհատական
առանձնահատկությունների հաշվառում, ուսուցման գործընթացի
միջոցների, մեթոդների, ընթացակարգի նիւթընտրություն,
ուսումնական գործունեության բազմազան տեսակների կիրառում, ուսման
նպրակա նուններին նպրդապատճառների ձևավորում, դասարանում նպրակա
հնգեբանական թնուլորտի ապահովում,

ուսուցչին անագիտական պատրաստվածության հատկաշարություն:

Քննադատական մտածողության կիրառման
արդյունավետությունը մեծապես կախված է նաև ուսուցչի
վարպետությունից:

1.2. Դպրոցականների քննադատական մտածողության գա րագումը

Քննադատական կամ քննական մտածողությունը նույն կա
նացում են ու ֆլեկտիվ մտածողության հետ, և եթե նայենք այս
տեսանկյունից՝ քննադատական մտածողության հիմնգիտուլ կա:

Առաջին փուլն այն է, երբ մենք փորձում ենք հանաչել
մեր խնդիրը, փորձում ենք տարբեր կողմերից գարգացնել, առաջ
գնալ, որպեսզի հասկանանք, թե որն
է մեր խնդիրը: Երկրորդ փուլը խնդիրը սահմանելն է, ձևակերպելը:

Երրորդ փուլում, երբ արդեն ձևակերպել ենք խնդիրը, փորձում
ենք ուսումնասիրել, դադու գործվում է փաստերի
հավաքագրմամբ, այլ մեթոդների կիրառմամբ: Չորրորդ
և հինգերորդ փուլերը կիրառման և գնահատման փուլերն են: Պատաձա
ատալ խնդիրը փորձում ենք կիրառել, մեր գտած ու ծումները մեր խն
դիրը ու ծո՞ւմ են արդյոք, այնուհետև սահմանում ենք մեր հիպոթեզը՝
ասելով, որ այսպես կլինի կամ չլինի այսպես:

Քննադատական մտածողությունը իր մեջ ներառում է տրամ
աբանական մտածողություն:

Քննադատական մտածողությունը նեցողանձը փնտրում է իր խոսքերի լավագույն ապացույցները և ցանկացած իրավիճակի լավագույն բացատրությունը: Նրա ապացույցները հնարավորինս սպարզ են և բացառում են խալը նկատման հնարավորությունը: Քննադատական մտածողության կարևորությունը ենթադրում է փաստը տարբեր տեսանկյունից դիտելու ունակությունը: Սա տարբեր երևույթներն պատճառները գնահատելու ունակությունն է: [38, էջ 24-25]

Քննադատական մտածողությունը ենթադրում է նաև ազնվություն և յնչպես է հուզականորեն կազմադրվել սրև է իրավիճակի նկատմամբ: Իրավիճակի վերաբերյալ բոլոր հնարավոր տեսակետները պետք է հաշվառել նախքան վերլուծելը: Սա օգնում է արդյունավետորեն լուծել խնդիրները:

Քիտական գրականության ուսումնասիրությունը թույլ է տալիս եզրակացնել, որ ունյնիսկ առաջին դասարանցիները բավականաչափ գիտելիքներ են կուտակել, և նրանք կարողանում են տրամաբանել և քննադատաբար մտածել: Քննադատական մտածողության շնորհիվ կրթական և հասնաչողական գործունեության

գործընթացը դառնում է բովանդակալից և արդյունավետ: Այնուամենայնիվ, քննադատական մտածողության հիմքերի ձևավորման և կրթական գործընթացի գործնական իրականացումը ներկայիս ունի իր խնդիրները ցածր: Հետևաբար, կրտսեր դպրոցականներին պետք է դասավանդել այնպես, որ նրանց մոտ քննադատական մտածողության հիմքեր դրվեն: [29, էջ 55]

Ներկայումս ֆիզիկա առարկայի ուսումնասիրման համակարգում քննադատական մտածողության ձևավորման համար օգտագործվում են տարբեր հնարներ, ինչպիսիք են.

- գիտելիքների և կարողությունների հիմնադրույն տեղայնաց

ունը նոր իրավիճակում,

- նոր պրոբլեմներում ծանր ծանոթ իրավիճակում,
- օբյեկտի, հասկացության նոր գործառնություններում,
- պրոբլեմի այլընտարաբանումում,
- օբյեկտի կառուցվածքի սահմանում,
- գործունեության վաղ յուրացրած եղանակի համադրում
նոր իրավիճակում տրված խնդիրը լուծելու համար:

Քննադատական մտածողության ձևավորման հիմնական պատակը, խնդիրները և գիտագործնական խնդիրները իրար դրսևացնելու և համարադրելի կոնպետենցիաների ձևավորումը, գարգացումն ու ընդլայնումն է: Անկախ կրթական և օբյեկտի տարիքից, նրա գիտելիքներն անկախ աղբյուրից, գործնական ուղիվ ձուլելու և իրար հետ համադրելու և փոխադրելու կարողությունները, ժամանակակից կրթության համակարգում լուծվում են քննադատական մտածողության ձևավորման տարբեր խնդիրներ:

Դպրոցականներին քննադատական մտածողության հիմնի ձևավորումը տեղի է ունենում մի քանի փուլով՝

- վերհիշում՝ բնութագրվում է նրանով, որ ուսուցման սուբյեկտի հիշողության մեջ տեղի է ունենում նրանց կողմից հայտնի վիճակների, հասկացությունների և պատկերացումների վերականգնում,
- վերարտադրում, երբ սովորողը պետք է աշխատի ըստ մուշի, կամ ալգորիթմի,
- վերականգնելիքային, որտեղ սովորողը կոնկրետ խնդրի և գրական պայմանները վերածնվելիքային է նոր պրոբլեմային իրավիճակի, որն էլ հնարավորություն տալիս գտնելու յուրահատուկ լուծում,
- գիտելիքների հարաբերակցում, որի հիմնում ընկած է նոր ձեռք բերած գիտելիքները նախկինում ձեռք բերած ինքն

	<p>կապի հաստատումը,</p> <ul style="list-style-type: none"> ● ռեֆլեքսիա (հետադարձ կապ)՝ այն է, մտքերի և դրանց առաջացման պատճառները հետազոտում: <p>Ակնհայտ է, որ բնագիտական մտածողությունը սկսվում է հարցեր առաջադրելուց, հետևաբար, նախապատրաստվելով այն դասերին, որոնցում ակնկալվում է բնագիտական մտածողության զարգացում, ուսուցիչը պետք է որոշի խնդիրների շրջանակը և երբ աշակերտը կկարողանա հասկանալ դրանք, օգնի նրանց ձևակերպելու այդ խնդիրները: Աշխատանքային փորձը, տարրական դպրոցի սովորողների և ուսուցիչների աշխատանքի փոխադրվումները ցույց են տվել, որ բնագիտական մտածողության ձևավորման տեսնողության հստակորեն ներառում է՝</p> <ul style="list-style-type: none"> ● նպատակներ, խնդիրներ, սկզբունքներ դասի կառուցման համար, որն ուղղված է բնագիտական մտածողության ձևավորմանն ու զարգացմանը, ● փուլեր և բնագիտական մտածողության զարգացման անհրաժեշտ պայմաններ, ● բնագիտական մտածողության ուսուցման մեթոդներ, հնարներ և եղանակներ, ● ուսուցման սուբյեկտի գործնական գործունեության կազմակերպման ձևեր, որոնք ուղղված են բնագիտական մտածողության զարգացմանը: ● բնագիտական մտածողության ձևավորման արդյունքների գնահատման եղանակներ: <p>Այսօր ժամանակակից դպրոցի նհասարակությունը առաջադրում է նոր պահանջներ, որոնց իրագործման համար անհրաժեշտ են որոշակի պայմաններ և որակյալ ուսուցիչներ:</p> <p>Ուսուցչի աշխատանքը ստեղծագործական է և այդ պատճառով չունի հստակ արագրված նորմատիվներ,</p>
--	--

Ֆանիորիանախ պայմանավորված է լինում՝

- իրադրությունից բխող գործողություններով,
- նորիակազմի գոյությունների առաջացման հնարավորություններով ,
- ստեղծագործական մտածողության մեջ,
- երեխայի հոգեֆիզիկական

մեխանիզմներին

առաջադրվող պահանջներով,

- գործողությունների բարդության բարձրագույն մակարդակի վրա:

Երբուսումնասիրում են ինքնադասակարգման մտածողության ձևերը և նրանց արգելափակումները, սակայն տեղադրում են, որ բոլոր դեպքերում էլ չափ կամ քիչ չափով հիմնվում են դեռևս 1956 թ. ականավոր գիտնական Բեռնարդ Բլումի կողմից մշակված տախտանայի վրա: Բլումի տախտանայի հանաչողական կամ, այսպես կոչված, իմացական լարման բաղադրիչները՝ գիտելիք, ընկալում, կիրառում, վերաճություն, սինթեզ և գնահատում:

Ուսուցչի աշխատանքը ստեղծագործական է և այդ պատճառով չունի հստակ սահմանափակումներ, ֆանիորիանախ պայմանավորված է լինում՝

- իրադրությունից բխող գործողություններով,
- նորիակազմի գոյությունների առաջացման հնարավորություններով ,
- ստեղծագործական մտածողության մեջ,
- երեխայի հոգեֆիզիկական

մեխանիզմներին

առաջադրվող պահանջներով,

- գործողությունների բարդության բարձրագույն մակարդակի վրա:

Երբուսումնասիրում են ինքնադասակարգման մտածողության ձևերը և նրանց արգելափակումները, սակայն տեղադրում են, որ բոլոր դեպքերում էլ չափ կամ քիչ չափով հիմնվում են դեռևս

1956թ. ակնավոր գիտնական Բենջամին Բլումի կողմից մշակված տախտնոմիայի վրա: Բլումի տախտնոմիային հանաչողական կամ, այսպես կոչված, իմացական լուսնաբանական ձևերից՝ գիտելիք՝ ընկալում, կիրառում, վերլուծություն, սինթեզ և գնահատում

**Գլոխ 2. ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ ՖԻԶԻԿԱԶԻ
ԴԱՍԱԺԱՄԵՐԻՆ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ԻՔՆԱԴԱՏԱԿԱՆ ՄՏԱԾ
ՈՂՈՒԹՅԱՆ ՁԵՎԱՎՈՐՈՒՄ**

Քննադատական ստեղծագործական տաժողությունը գալիս գտնվում է սովորելու կարողությունից:

Յուրաքանչյուր սուցիչունի իր պատկերացումը, թե որն է երեխան երևա ստեղծագործական շնորհը: Մեզանից յուրաքանչյուրը գարգացնում է այս գաղափարը ստեղծագործական շնորհի ըմբռնման հիման վրա՝ երեխաների հետ հաղորդակցվելու, նրանց գարգացման առանձնահատկությունները դիտարկելու փորձից:

Խնդրահարույց իրավիճակի լուծման հաջողությունը կախված է այս ստեղծակալությունը տարբեր ձևերով արագ տեմպերով

օգտագործելու կարողությունից: Այս ունակությունը կոչվում է

ստեղծագործականություն: Ստեղծագործականությունը և քննադատական մտածողությունը

տարբերվող մտածողության գործընթացներ են, որտեղ դիվերգենտ

մտածողությունը հասկացվում է ոչ թե որպես ուղղորդված մտածողություն, այլ լայնությամբ մտածելու կարողություն, այսինքն՝ տեսնելու և ստանալ իր փոքր եկտի տարբեր կողմերը՝ «տարբեր ուղղություններով» մտածելու ունակություն: Ստեղծագործական և քննադատական մտածողության գարգացումը նպաստում է հետևյալ խնդիրներին

ւծմանը՝

- Երեխաներին սովորեցնել մտածել տարբեր ուղղությամբ ունենալով
- Սովորեցնել լուծումներ գտնել ոչ ստանդարտ իրավիճակներում
- Զարգացնել մտավոր գործունեությունը
- Երեխաներին սովորեցնել վերլուծել առկա խնդրահարույց իրավիճակը տարբեր տեսանկյուններից:

Մեզնից յուրաքանչյուրը «ունի խորը և կառուցողական ստեղծագործելու ունեթիվներ ուժ» , և դա հատկապես կարևոր է հավիանել երեխաներին հետաշատելիս: Աշակերտներին հետևյալին աշխատանքներանց կացնելով մաթեմատիկայի դասերին, աշխատելով տարբեր թեմատիկ յուրերին հետ՝ ուսուցիչը հնարավորություն ունի դասերն անց կացնել ու համարապավինել այնպիսի կգբուններին, օգտագործել յուրերկայացնել ու և դրա հետաշատել ու այնպիսի ձևեր, որոնք խթանում են ստեղծագործական հիմնական դրակների զարգացումը՝ սահունություն, ֆկունություն, մտֆիհնատիպություն, գաղափարների մշակում:

Դասերի ընթացում աշակերտներին ոտնակալ ունենե տևյալ հմտությունները՝

- Խնդրահարույց իրավիճակները վերլուծելու կարողություն
- Խնդրահարույց իրավիճակների լուծման այլընտրանքային վարկածներ առաջ քաշելու կարողություն
- Հակասությունները լուծելու ունակություն
- Ստեղծագործական

առաջադրանքներ ստեղծելու

ունակություն և ներաժեշտ է կրտսեր պարզական երին սովորեցնել

- կոնկրետ խնդիր լուծման առաջին քայլեր գտնելու
- ապացույցներ տրամադրել բացահայտումների համար, նպաստել

նորգաղափարներխառաջխաղացմանը.

- պատասխանատու ինելարտահայտած տեսակետի համար
- աշխատել ինտելեկտուալ ներուժի զարգացման վրա

Հաստատելով իր խափառ Տ. Էդիսոնի՝ «հաղափարը թուրքանկարևորագույն խնդիրներից մեկն է՝ «մարդուն մտածել սովորեցնել»: Գործնական փորձը ցույց է տալիս, որ դժվար է մարդուն սովորեցնել մտածել, վերլուծել փաստերը և արկածներ առաջ ածել, ճիշտ գնահատել, հիմնավորված գրական գրություններ անել, ֆինադատական գաղափարներ հայտնել, եթե մարդը չգիտի մտածողության մեթոդները՝ վերլուծություն, սինթեզ, ընդհանրացում, կոնկրետացում և այլն:

Դեյվիդ Քլաստերը օրինակ, ֆինադատական մտածողությունը հասկանում է որպես ստեղծագործ կամ ինտուիտիվ մտածողություն և այն սահմանում է որպես անկախ մտածողության միանբողջություն, որտեղ տեղեկատվությունը ֆինադատական մտածողության հիմն է: Քլաստերը և այլքերը, ըստ

Դ. Կլաստերի, սկսվում է հարցեր տալուց և կրթական խնդիրների պարզաբանումից և համոզիչ փաստերի ներկայացմամբ: Եվ վերջապես, նաև գեղատեսիլ մանկավարժական վրա, որ ֆինադատական մտածողությունը սոցիալական մտածողություն է: Այն հայտ է, որ ֆինադատական մտածողությունը բավականին բարդ, բազմափուլ և բազմանկարգ է երևույթ [3, էջ 5]:

Քլաստերը և այլքերը ֆինադատական մտածողության հիմնական ստեղծողները այն մեկնաբանում են որպես մտածողության տրամաբանության և անհատական հոգեբանական մտածողության և սոցիալական խնդիրների լուծման վերլուծությունը և ցանկացած ուսուցողական վիճակներում խնդիրը լուծման վերլուծության արդյունքները կիրառելու և նախադրություն:

Քլաստերը և այլքերը ֆինադատական մտածողության հիմնը բարդ փաստերի, հասկացությունների, գաղափարների հստակ, ճիշտ,

կառուցվածքային ըմբռնումն է, որը թույլ է տալիս սովորելու առարկան թարգմանել այլ մարդկանց մտքերն ու գաղափարները իրեն հասանելի կեզվով:

Քննադատական մտածողության բնորոշ գծերն են դիտողականությունը, անկախությունը և անհատականությունը: Իսկ քննադատական մտածողության կգրեալը բնութագրվում է (ֆանկտրգիտելիքը մտախիվացիա է ստեղծում), առանց որի մարդը չի կարող քննադատաբար մտածել:

Այսպիսով, ըստ Դեյվիդ Քլարքերի «Ի՞նչ է քննադատական մտածողությունը» հարցին պատասխանում է այն բնութագրելով հետևյալ կերպ՝ քննադատական մտածողության շնորհիվ կրթական և հանաչողական գործունեության գործընթացը դառնում է բովանդակալից և արդյունավետ: Ընդհանուր առմամբ, հոգեբանական և մանկավարժական գրականության մեջ քննադատական մտածողության գարգացման տեսական խնդիրները մինչ այժմ չունենում են բավականին լիարժեք: Սակայն կրթական գործընթացում քննադատական մտածողության հիմքերի ձևավորման գործնական իրականացումը ներկայումս ունի լիովին գարգացած չէ:

Ֆիզիկայի դասագործընթացում դպրոցականներին պետք է դասավանդել այնպես, որ գարգացնան բանական քննադատական մտածողության հիմքերը: Նման գործընթացը շատ ավելի դժվար է, քան պարզապես գաղափարներ, հասկացություններ ձևավորելը կամ կոնկրետ փաստերի, երևույթների և իրադարձությունների առանձին օրինակները ներկայացնելը:

Քննադատական մտածողության ձևավորման հիմնական պատակը, մեր կարծիքով, սոցիալական խնդիրների և գիտագործնական խնդիրների արդյունավետ լուծման համար առարկայական իրավասությունների ձևավորումն է, գարգացումն ու ընդլայնումն է:

Ակնհայտ է, որ քննադատական մտածողությունը սկսվում է

հարցեր

տալուց, հետևաբար նախապատրաստվելով դասերին, որոնցում ակնկալվում է ֆիննագատական տաժողության զարգացում, ուսուցիչը պետք է որոշի իր առջև ծառայած խնդիրների շարքը, և երբ աշակերտները կարողանան հասկանալ դրանք, օգնի կրտսեր պրոցեսիաններին ձևակերպել այդ խնդիրները:

Աշխատանքային փուլում, աշակերտներին ուսուցիչները խափանում են իր ստրկությունը ցույց տալիս, որ ֆիննագատական տաժողության ձևակերպումն առաջնություն է ֆիննագատական տաժողության ձևակերպմանը, որից հետո կարող են լինել ֆիննագատական տաժողության ձևակերպմանը, սկզբում և հետո:

Ուսումնական առարկայի գործնական գործունեության կազմակերպման ձևերը՝ ուղղված ֆիննագատական տաժողության ձևակերպմանը զարգացում;

Նշենք, որ ֆիննագատական տաժողության հիմնական պայմաններն են հարցերը և ֆիզիկաառարկայի մասնաշաղկապները, սրամաբանության, դասակարգման, համեմատության և ընդհանրացման կանոնները ուսուցման ծավալը. Ավելի պրոցեսիանների համար կարևոր է տիրապետել ֆիննագատական տաժողության որոշակի ալգորիթմին, որը բաղկացած է գիտակցված կարիքից՝ դիտարկել, նկարագրել, համեմատել, սահմանել, ասացացնել, և գրականացնել, կանխատեսել և կիրառել գործնականում [8, էջ 60]:

2.2. Հետազոտության նպատակներ, խնդիրներ, փուլեր, փորձի վերահսկման փուլի արդյունքները

Խնդիրները լուծման ալգորիթմի ներդրումները, որպես սֆիզիկաառարկայի ընթացքում

դպրոցականների ֆիննդատական մտածողության զարգացման միջոց խնդիր վերաբերյալ առաջին գլխում դիտարկված տեսական դրույթները հաստատելու համար, իրականացվել է հետազոտական աշխատանք:

Հետազոտական աշխատանքի նպատակն է՝ մշակել և սուուգել ծրագրի արդյունավետությունը, որն ուղղված է ֆիզիկա առարկայի ընթացքում դպրոցականների ֆիննդատական մտածողության ձևավորմանն ու զարգացմանը հանրակրթական դպրոցում ֆիզիկայի դասաժամերին:

Հետազոտական աշխատանքի խնդիրներն են՝

- հետազոտական աշխատանքների փուլերի որոշում
- դպրոցականի ֆիննդատական մտածողության ձևավորման մեթոդաբանական հարցերի քննարկում
- հետազոտական աշխատանքների արդյունքների գնահատման չափանիշների ընտրություն

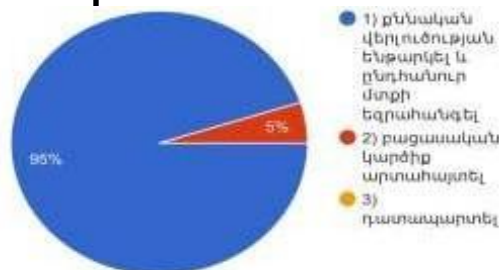
Կատարել են ֆիննդատական մտածողության զարգացման կենտրոնի և հարցախոյզի և ներկայացրել են իրենց արդյունքները, որի նպատակն է պարզել տարրական դպրոցի ուսուցիչներին չէ հասկանում ֆիննդատական մտածողության սուուգելու և ինչպե՛ս է ձևավորվում ուղղված կրթությունը դպրոցականի ֆիննդատական մտածողության զարգացմանը: Հարցախոյզի նմանակցել է հանրակրթական դպրոցի 11 ուսուցիչ: Հարցախոյզը կազմված է եղել 6 հարցից, որի մեջ ներառված են եղել հետևյալ բովանդակության հարցեր:

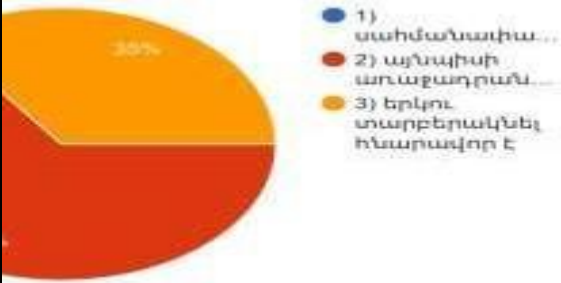
1. Ի՞նչ է հասկանում ֆիննդատական մտածողությունը սուուգելու:

1. ֆիննդատական վերլուծության ենթարկել և ընդհանուր մտքի եզրահանգել

2. բացասական կարծիք արտահայտել

3. դատապարտել

	<p>1- րպիարցի ուսուցիչների 100%-ը պատասխանել է այո:</p> <p>3. Ինչպիսի՞ ֆայլեր պետք է կատարվուսուցիչը, որպեսզի կրտսեր դպրոցականին ուղարգագան անհատական մտածողությունը:</p> <ol style="list-style-type: none"> այնպիսի առաջադրանքներ և խնդիրներ կատարի, որը կտա մտածելու և եզրահանգումներ կատարելու հնարավորություն սահմանափակի աշակերտին խնդրի մեջ մեկ լուծումից բացի մի ֆանի լուծման տարբերակ տեսնելու հնարավորությունից երկու տարբերակն էլ հնարավոր է <p>3-րդ հարցին ուսուցիչների 65%-ը պատասխանել է, այնպիսի առաջադրանքներ և խնդիրներ կատարի, որը կտա մտածելու և եզրահանգումներ կատարելու հնարավորություն, իսկ 35%-ը ուշադրություն է դարձրել երկու տարբերակն էլ հնարավոր է:</p>
<p>Եզրակացություններ</p>	<p>ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ</p> <p>Քննադատական մտածողությունը դպրոցականի գործունեության և նրա զարգացման գործուն է, ուստի քննադատական մտածողության ձևավորման խնդիրը հատուկ նշանակություն է ստանում:</p> <p>Ֆիզիկայի դասաժամերին այլընտրանքային եղանակով խնդիրներ լուծման հարցի</p>

ագմակերպման աշխատանքի հետագոտությունների վերլուծությունը
ցույց ավելց

ֆիննադատական մտածողության զարգացման չբավարարման կարգակարգի նշանակալից
պրոցեսիան հիմնասանելի են մտավոր գործունեության այլախիստ հարմար
եր, ինչպիսիք են ինֆորմացիոն գիտելիքների ձեռքբերումը, ակնառու
պատկերային

վերացարկվելը, մտածողությունը, համեմատումը, դատողություններ
լընայլն: Սրանով պայմանավորված՝ ֆիննադատական մտածողության ձև
ավորումը անհրաժեշտ է արդեն իսկ պրոցեսիան տարիփյց: Այդ պատակ
ով, ֆիզիկայի ուսուցիչը պետք է հատուկ ուշադրություն դարձնի
մատաղ

սերնդի բազմակողմանի զարգացմանը համաձայն՝ ֆիննադատական մտած
ողության հիմքերին, ստեղծագործական ընդունակություններին, ինֆոր
կրվելու կարողություններին և ինֆորմացիան:

Ֆիզիկա դասընթացի ժամանակակից համակարգի առջև
խնդիր է
դրված պրոցեսիան այնպիսի կարողություններին ձևավորմանը, ին
չպիսիք են նայս կամ այն իրավիճակներում հարմարվելը,
ինֆորմացիոն ձեռք բերել
անհրաժեշտ գիտելիքները, ֆիննադատական ուսուցումը սուրբել, իր
ական կյանքում խնդրի լուծման հնարավոր տարբերակներ
դիտարկել, ինչպես նաև որոնել դրանց լուծման ուղիները:

Այսպիսով, հանդիպելով նոր տեղեկատվությանը, կրտսեր
պրոցեսիանը պետք է կարողանան որ հասկացությունները դիտարկել
լտարբեր տեսակի յուններից, մոտենալ ֆիննադատաբար: Քննադատ
ական մտածողությունը պետք է դառնա կրթական ժամանակակից
համակարգի ուսումնականությունը,
խսկուսուցիչը այդ գործընթացի կարևորագույն ուղղակի, ով կնպաստի
արդեն սկսած կրթական գործընթացի սուբյեկտի ֆիննադատական մտ
ածողության ձևավորմանը:

ՕԳՏԱԳՈՐԾՎԱԾ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ

Գրականության ցանկ

1. Վասիլևա Մ.Մ. Օտար լեզու սովորելու մոտիվացիայի ձևավորման պայմանները: - 1998թ: - Մ.

Մանկավարժություն 1998.

2. Զայցեվա Մ.Վ. - Մոտիվացիա և դրա բարձրացման որոշ եղանակներ: - 1998թ:

3. Վարխոսկին Յ.Ի. տեսաֆիլմը ' որպես օտար լեզու դասավանդելիս դպրոցականների մոտիվացիայի բարձրացման միջոց: - ԻՅԱՇ - 2003-թիվ 5

4. <http://cyberleninka.ru/article/n/rol-motivatsii-v-izuchenii-inostrannogo-ya-zyka> 'Մոտիվացիայի դերը օտար լեզվի ուսուցման յամանակ' Գորբունովա Տ. Ս. 5. Piaget, J (1965)

Երեխայի լեզուն և միտքը